

บทที่ 4

บริบทชุมชน

1 บริบทชุมชนอำเภอแหลมสิงห์

1.1 สภาพทั่วไป

อำเภอแหลมสิงห์เป็นอำเภอหนึ่งตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดจันทบุรี ท่าเลที่ตั้งอำเภอแหลมสิงห์ทิศเหนือจรดอำเภอเมือง ทิศตะวันออกติดกับอำเภอขลุง ทิศใต้และทิศตะวันออกติดกับอ่าวไทยและพื้นที่อำเภอท่าใหม่บางส่วน ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของอำเภอแหลมสิงห์มีตั้งแต่พื้นที่ราบเชิงเขา ซึ่งติดกับภูเขาสระบาป และเป็นที่ราบลาดต่ำเรื่อยมาจนจรดทะเลอ่าวไทยและพื้นที่ของอำเภอแหลมสิงห์ยังครอบคลุมสองฝั่งของแม่น้ำจังหวัดจันทบุรีในบริเวณปากแม่น้ำพอดิ ดังนั้นประชากรส่วนใหญ่ของอำเภอแหลมสิงห์ จึงประกอบอาชีพทางการเกษตรและการประมงกันเป็นส่วนใหญ่ อาชีพเกษตรกรรมนั้นจะเป็นการทำสวนผลไม้และการทำนา ระยะเวลาการทำนาก็ลดน้อยลงไป พื้นที่นาส่วนหนึ่งก็ตัดแปลงมาเป็นสวนผลไม้และการทำนากุ้งรวมทั้งการทำการประมง และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง

ในอดีตชุมชนอำเภอแหลมสิงห์ซึ่งมีทั้งพื้นที่เชิงเขาพื้นที่ราบลุ่มพื้นที่ชายฝั่งทะเลและปากแม่น้ำจังหวัดจันทบุรีนั้น เคยอุดมไปด้วยทรัพยากรทั้งป่าไม้ ไร่ นา และทรัพยากรทางทะเล เช่น ป่าชายเลน และสัตว์น้ำ ผู้คนส่วนใหญ่จึงดำรงชีวิตอยู่อย่างพอมีพอกินไม่เดือดร้อนเท่าไรนัก มาในระยะเวลาราว 30 ปี ที่ผ่านมา กระแสการเลี้ยงนากุ้งเลี้ยงนากุ้งเข้ามาทำให้เกิดการตื่นตัวในการเลี้ยงกุ้งกุลาดำกันมาก มีผู้คนจากภายนอกเข้ามาจับจองซื้อที่ดินทั้งที่เป็นพื้นที่นา และพื้นที่ชายฝั่ง ซึ่งประกอบไปด้วยป่าชายเลน เพื่อทำนากุ้งเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ทรัพยากรเริ่มเสื่อมโทรมที่ดินบางส่วนก็ถูกเปลี่ยนมือเป็นของนายทุน พื้นที่นาที่ถูกจับจองและตัดแปลงเป็น นากุ้ง ต่อมากระแสการเลี้ยงนากุ้งเริ่มซาลงซึ่งเป็นผลมาจากการขาดทุน นากุ้งก็เริ่มถูกปล่อยร้าง ป่าชายเลนที่เคยอุดมสมบูรณ์ก็ถูกทำลายลงไปมาก ผู้คนในชุมชนเริ่มประสบปัญหาหนี้สินเพิ่มขึ้นจนถึงปัจจุบันแต่ก็ยังมีการเลี้ยงกุ้งเลี้ยงปลากันพอประทังชีวิตกันอยู่ บางพื้นที่ก็ยังเป็นของนายทุนซึ่งยังคงมีฟาร์มเพาะเลี้ยงกุ้งขนาดใหญ่ อยู่ในพื้นที่ตำบลเกาะเปริดอยู่ในปัจจุบัน

1.2 ประวัติและความเป็นมา

อำเภอตั้งอยู่บ้านคลองยายคำ ตำบลพลั่ว (ปัจจุบันอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอแหลมสิงห์ประมาณ 12 กิโลเมตร ย้อนไป รศ.112 ฝรั่งเศสได้นำกำลังทหารมาทางทะเล ได้เข้ายึดเมืองจันทบุรีไว้เป็นเมืองประกันการเจรจาทางการทูตกรณีพิพาทเมืองชายฝั่งแม่น้ำโขง โดยส่งกำลังทหารส่วนหนึ่งเข้าเมืองจันทบุรี และแบ่งกำลังอีกส่วนหนึ่งยึดปากน้ำจันทบุรีบริเวณบ้านปากน้ำแหลมสิงห์ ซึ่งเป็นปากทางเข้าสู่จังหวัดจันทบุรี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2436-2447 รวมระยะเวลา 12 ปี ครั้นเมื่อทหารฝรั่งเศสได้ถอนกำลังออกจากจังหวัดจันทบุรีแล้ว ทางราชการเห็นว่าบริเวณปากน้ำแหลมสิงห์เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ เนื่องจากเป็นประตูเส้นทางที่เรือรบและเรือสินค้าต่าง ๆ สามารถผ่านเข้า-ออกจังหวัดจันทบุรีได้ ประกอบกับฝรั่งเศสได้ก่อสร้างอาคารถาวรและสิ่งของไว้เป็นจำนวนมากด้วย จึงได้ดำริให้ย้ายที่ว่าการอำเภอจากบ้านคลองยายคำมาอยู่ ณ บ้านปากน้ำแหลมสิงห์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2447 เป็นต้นมา โดยใช้อาคารตึกแดงของฝรั่งเศสเป็นที่ทำการชั่วคราว แต่ยังคงใช้ชื่อ “อำเภอพลั่ว” ดังเดิม

ต่อมาเมื่อ พ.ศ.2452 ทางราชการกระทรวงมหาดไทยได้จัดสรรงบประมาณให้ก่อสร้างอาคารขนาดชั้นเดียว บริเวณที่ตั้งศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแหลมสิงห์ในปัจจุบัน (เดิมเป็นโรงพยาบาลแหลมสิงห์) จึงได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “อำเภอแหลมสิงห์” ตั้งแต่นั้นมาและได้เปิดให้บริการประชาชน ณ ที่นั้นเป็นเวลายาวนานถึง 57 ปี จนถึงปี พ.ศ.2509 ทางราชการจึงได้จัดสรรงบประมาณให้ก่อสร้างอาคารที่ว่าการอำเภอหลังใหม่ เป็นอาคารไม้ขนาด 2 ชั้น แต่เนื่องจากสถานที่เดิมคับแคบ จึงได้ย้ายที่ตั้งอีกครั้งหนึ่งมาอยู่ ณ บริเวณที่ว่าการอำเภอในปัจจุบัน โดยมีราษฎรตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ชื่อจำสืบตำรวจพนม เบี้ยแก้ว เป็นผู้บริจาคที่ดินให้จำนวน 5 ไร่ และเปิดทำการในเดือนกันยายน พ.ศ. 2510 จนถึงปี พ.ศ. 2539 อาคารที่ก่อสร้างไว้เป็นเวลานาน มีสภาพทรุดโทรม อีกทั้งคับแคบไม่เพียงพอต่อการรองรับการบริการของประชาชน ที่มีปริมาณมากขึ้น จึงทำการก่อสร้างอาคารตามแบบมาตรฐานใหม่ที่มีขนาดกว้างขวางใหญ่ทันสมัย สามารถรองรับการบริการประชาชนในยุคใหม่ได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

1.2.1 ที่มาของชื่อ “แหลมสิงห์”

บริเวณปากแม่น้ำจันทบุรี มีภูเขาสูงหนึ่งยื่นออกไปในทะเล ลักษณะเป็นแหลมและประจวบกับที่บริเวณปลายแหลมด้านทิศทะเล มีก้อนหินซึ่งเป็นป้อมปมอยู่เป็นจำนวนมาก ในจำนวนนั้นมีก้อนหินขนาดใหญ่ ขนาดยาว 6 เมตร กว้าง 150 เมตร สูง 2.50 เมตร อยู่จำนวน 2 ก้อน มีลักษณะอัศจรรย์ คือ เมื่อมองมาจากทะเลจะดูคล้ายสิงโตนอนคู่ ดูสง่าน่าเกรงขาม คอยเฝ้าปากประตูที่เข้าสู่จันทบุรีอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน แต่ในสมัยที่ฝรั่งเศสเข้ามายึดครองจันทบุรี ได้ใช้ก้อนหินมี

ลักษณะคล้ายสิงโต เป็นเป่าทดสอบป็น ทำให้ตัวหนึ่งแตกสลายไป ส่วนที่เหลืออีกตัว หัวแตกหัก ตกน้ำไป

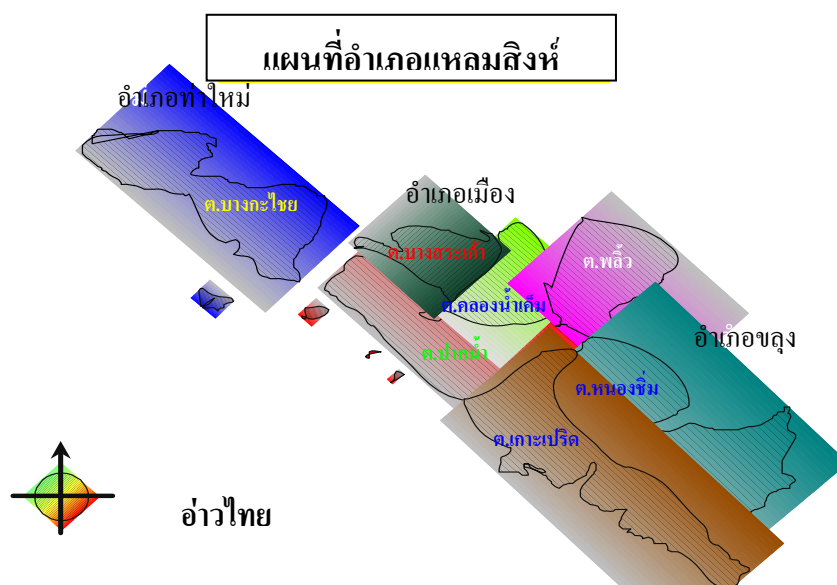
จากสภาพของภูมิประเทศและความบังเอิญทางธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ชาวบ้านจึงขนานนามตรงจุดนี้ว่า “แหลมสิงห์” เรื่อยมา แล้วเรียกเป็นหมู่บ้าน ตำบล จนเมื่ออำเภอ ย้ายมาตั้งอยู่ ณ บ้านปากน้ำแหลมสิงห์ จึงใช้ชื่อว่า “อำเภอแหลมสิงห์” ตั้งแต่ พ.ศ.2452 เป็นต้นมา

1.2.2 คำขวัญอำเภอ

เล่นน้ำตกพลิว	ชมวิวชายทะเล
เที่ยวเตร่ตึกแดง	โชว์แสดงโลมา
กุ้ง ปู ปลา มากมี	เสื่อติดบางสระเก้า
เกาะนมสาวอ่าวกระทิง	แหลมสิงห์จันทบูร

1.3 ลักษณะทางกายภาพ

- ที่ตั้ง อยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดจันทบุรี ห่างจากจังหวัดประมาณ 32 กิโลเมตร
- ขนาดพื้นที่ ประมาณ 191 ตารางกิโลเมตรเป็นอันดับ 10 ของจังหวัด
- ภูมิประเทศ ที่ราบชายฝั่งทะเลเป็นส่วนใหญ่ ทางตอนเหนือเป็นเชิงเขาแนวเขา สระบาป

แผนภาพที่ 5 แสดงแผนที่ที่ตั้งอำเภอแหลมสิงห์

1.4 การปกครองและประชากร

อำเภอแหลมสิงห์แบ่งการปกครองออกเป็น 7 ตำบล 65 หมู่บ้าน ซึ่งมีเขตปกครองที่เป็นเทศบาล 2 แห่ง ที่เหลือเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 จำนวนประชากรจำแนกตามหมู่บ้านและตำบลในเขตอำเภอแหลมสิงห์

ลักษณะการปกครอง	ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนประชากร
เทศบาลตำบลปากน้ำแหลมสิงห์	ปากน้ำแหลมสิงห์	16	9,226
เทศบาลตำบลพลี	พลี	12	5,243
	คลองน้ำเค็ม	6	1,562
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองซึม	หนองซึม	10	5,011
องค์การบริหารส่วนตำบล บางกะไชย	บางกะไชย	9	3,824
องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเปร็ด	เกาะเปร็ด	7	3,432
องค์การบริหารส่วนตำบลบางสระเก้า	บางสระเก้า	5	2,228
รวม		65	30,526

1.5 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.5.1 ทรัพยากรดิน จากลักษณะท้องที่มีสภาพเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ติดภูเขาและติดทะเล

- 1) ส่วนที่ติดภูเขา เป็นที่ลาดสูงเหมาะแก่การเกษตรพืชสวน
- 2) ส่วนที่ติดทะเล เป็นดินเหมาะแก่การเลี้ยงสัตว์น้ำ

1.5.2 ทรัพยากรน้ำ เนื่องจากพื้นที่อำเภอส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม และมีแม่น้ำไหลผ่านจึงทำให้มีน้ำกร่อยอยู่ในพื้นที่จำนวนมาก และมีน้ำจืดที่ไหลลงมาจากอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลีเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญของอำเภอ เพราะเป็นต้นน้ำผลิตน้ำประปา ตลอดจนหล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตรกรรม สภาพปัจจุบันยังคงสภาพเดิม คือเป็นป่าเขตร้อนชื้นมีต้นไม้ขนาดใหญ่หนาแน่น

1.5.3 ทรัพยากรป่าไม้ อำเภอมีพื้นที่ป่าไม้ที่สำคัญ ได้แก่

- 1.) ป่าชายเลนบางกะไชย (ตำบลบางกะไชย) มีพื้นที่ 1,187.5 ไร่
- 2.) ป่าชายเลนคลองพลี (ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์, ตำบลบางสระเก้า) มีพื้นที่

3,250 ไร่

3.) ป่าชายเลนปากน้ำเวฬุ (ตำบลหนองซิม, ตำบลเกาะเปริด) มีพื้นที่ 1,282 ไร่

อย่างไรก็ตามบางส่วนของพื้นที่อำเภอแหลมสิงห์ซึ่งติดอยู่กับชายทะเล จะมีบางส่วนของพื้นที่ตำบลเกาะเปริด ที่ประสบกับภาวะการกัดเซาะชายฝั่งค่อนข้างรุนแรง เพราะเป็นพื้นที่ที่มีคลื่นลมจัด ในแต่ละปีพื้นที่จะถูกกัดเซาะขาดหายไปเป็นจำนวนหลายไร่ แม้ว่าขณะนี้จะมีการสร้างกำแพงกันคลื่นไว้ส่วนหนึ่งก็ตาม

1.6. การคมนาคมขนส่ง

มีเส้นทางหลักเข้าสู่อำเภอแหลมสิงห์อย่างสะดวก โดยใช้เส้นทางถนนสายสุขุมวิท-พลี-แหลมสิงห์ และเส้นทางคมนาคมภายในอำเภอและหมู่บ้าน มีถนนคอนกรีตและลาดยางเป็นส่วนใหญ่ ประชาชนได้รับความสะดวกสบายในการคมนาคมขนส่งในเส้นทางสายหลัก โดยเส้นทางสายหลักในอำเภอแบ่งเป็น

- 1) ทางหลวงแผ่นดิน 2 สาย
- 2) ทางหลวงแผ่นดินชนบท 3 สาย

1.7. การสาธารณสุข

- 1) สำนักงานการประปาส่วนภูมิภาค จำนวน 1 แห่ง
- 2) สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคแหลมสิงห์ จำนวน 1 แห่ง

1.8 สภาพเศรษฐกิจอาชีพ

อาชีพส่วนใหญ่ของชาวอำเภอแหลมสิงห์เป็นการทำการเกษตร และอาชีพที่เกี่ยวกับชายฝั่งทะเล เช่น การทำประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง ในด้านอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมีประมาณร้อยละ 41.55 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด มีพื้นที่ทางการเกษตรดังนี้

1.8.1 การเกษตร มีพื้นที่ในการทำเกษตรทั้งหมด จำนวน 12,897 ไร่ ประกอบด้วย

1) สวนผลไม้ (ทุเรียน เงาะ มังคุด)	6,273 ไร่
2) สวนมะม่วง	2,892 ไร่
3) มะพร้าว	731 ไร่
4) ข้าวนาปี	1,015 ไร่
5) อื่นๆ (เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ)	1,716 ไร่

1.8.2 อุตสาหกรรม

โรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการ จำนวน 3 แห่ง

1) ตำบลเกาะเปริด	โรงงานปลาป่น	1	แห่ง

2) ตำบลหนองขี้ม	โรงงานกระดาษ	1	แห่ง
	โรงงานพลาสติก	1	แห่ง
	ฟาร์มเลี้ยงกุ้งของ CP	1	แห่ง

- รายได้เฉลี่ย = 30,388 / คน / ปี
- รายได้ต่ำกว่า 20,000 บาท / คน / ปี จำนวน 1,168 ครัวเรือน
- รายได้สูงกว่า 20,000 บาท / คน / ปี จำนวน 4,542 ครัวเรือน

1.9 สภาพการศึกษา

- 1.9.1 อัตราการเข้าเรียน ประถมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 83
- 1.9.2 อัตราการเข้าเรียน มัธยมศึกษา (ม.1) ร้อยละ 83.33
- 1.9.3 อัตราการเข้าเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ร้อยละ 53.36
- 1.9.4 จำนวนสถานศึกษา

- ระดับประถมศึกษา	11	แห่ง
- ระดับมัธยมศึกษา	1	แห่ง
- ขยายโอกาสทางการศึกษา	4	แห่ง

1.10 วิถีชีวิต/วัฒนธรรม

ชาวอำเภอแหลมสิงห์ส่วนใหญ่นับถือ ศาสนาพุทธ

- มีวัดอยู่จำนวน	18	แห่ง
- สำนักสงฆ์	2	สำนัก
- วัดคริสต์คาทอลิก	1	แห่ง

1.11 บริบทอำเภอโดยสรุป

กล่าวโดยสรุปสภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของประชาชนอำเภอแหลมสิงห์โดยรวมก็คือ

1) มีสภาพภูมิโนทัศน์ตั้งแต่ภูเขา ทุ่งราบเชิงเขาและชายฝั่งทะเลโดยชุมชนได้ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณปากแม่น้ำจันทบุรีและริมฝั่งทะเล ทำให้เกิดวัฒนธรรมการทำมาหากินที่เกิดภูมิโนทัศน์หรือนิเวศวัฒนธรรมที่เป็นทั้งการทำเกษตร ทำนาทำสวน และวัฒนธรรมของชาวประมงชายฝั่งที่การทำมาหากินผูกพันอยู่กับฐานทรัพยากรน้ำเป็นหลัก

2) ชาวอำเภอแหลมสิงห์สืบทอดมาจากชนพื้นเมืองดั้งเดิมของจังหวัดจันทบุรีและมีชาวจีนที่อพยพมาทำมาหากินตั้งหลักแหล่งอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลและแม่น้ำ ดังนั้นจึงมีความสัมพันธ์

เชิงเครือข่ายสูง หรือมีลักษณะเป็นท้องถิ่นนิยมสูงอย่างเช่น ชุมชนตำบลปากน้ำแหลมสิงห์จะมีคน นามสกุลเดียวกันไม่กี่ตระกูล และจะมีความสามัคคี รักใคร่ ช่วยเหลือกันยามเมื่อคนภายนอกมา สร้างความขัดแย้งโดยคำนึงถึงความสัมพันธ์เชิงเครือญาติและความเป็น “คนบ้านเดียวกัน” เป็นหลัก ความเป็นสังคมที่มีระบบอุปถัมภ์เชิงเครือญาติหรือพรรคพวกสูงนี้เองที่อาจเป็น “ต้นทุน” ทาง สังคม ที่มีทั้งข้อดี และข้อด้อยได้ในเวลาเดียวกัน

3) ในอดีตชุมชนตำบลแหลมสิงห์มีท่าเล และสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เป็นทั้งภูเขา น้ำตก ทุ่งราบ แม่น้ำชายฝั่งทะเล และมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์

ดังนั้นชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอำเภอแหลมสิงห์จึงหาอยู่หากินบนฐานทรัพยากรที่อุดม สมบูรณ์อย่างพอเพียงไม่เดือดร้อน ยากไร้ ต่อมาสังคมโดยรวมเริ่มเปลี่ยนแปลงไปในการพัฒนา ที่ทันสมัย การผลิตมุ่งพึ่งพาตลาดมากขึ้น เกษตรกรที่เคยทำนาเป็นอาชีพก็เปลี่ยนเป็นการทำสวน ผลไม้ ซึ่งมีราคาดีกว่าการทำนา ขณะเดียวกันก็ยังมีเกษตรกรที่ยังยึดอาชีพการทำนาเป็นหลักอยู่ หลายครัวเรือนเช่นกัน เช่น ตำบลหนองซึม , เกาะเปร็ด และบางสระเก้าบางส่วน และในระยะ ต่อมาได้มีแนวคิดที่จะนำอุตสาหกรรม จะมาตั้งในชุมชนได้มีการควานซื้อที่นา เพื่อเป็นแหล่ง อุตสาหกรรม ทำให้ที่ดินผืนใหญ่ต้องถูกเปลี่ยนมือเป็นของนายทุน อย่างไรก็ตามแนวคิดการตั้ง โรงงานอุตสาหกรรมก็ถูกชาวบ้านต่อต้านอย่างหนักจนไม่สามารถดำเนินการได้จนถึงปัจจุบันที่นา จึงกลายเป็นที่รกร้างขาดการใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมาก กระแสการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดการ ทำลายฐานทรัพยากรอย่างรุนแรง และส่งผลให้เกิดภาระหนี้สินแก่ประชาชนชาวตำบลแหลมสิงห์ก็ คือการเลี้ยงกุ้งกุลาดำซึ่งมีค่าตอบแทนสูง ทำให้เกิดการตื่นตัวในการเลี้ยงกุ้งกันมาก โดยเฉพาะพื้นที่ ในแถบชายฝั่งทะเลที่เป็นทุ่งนาและลำคลอง มีผู้คนภายนอกเข้ามาจับจองซื้อชาย หรือเช่าทำเลที่ สามารถเลี้ยงกุ้งได้กันมาก ส่งผลให้ที่ดินถูกเปลี่ยนมือไปอีกระลอกหนึ่ง รวมทั้งที่นาที่เคยทำนาปีก็ ถูกตัดแปลงไปเลี้ยงกุ้งกุลาดำกันหมด ผืนป่าชายเลนที่เคยอุดมสมบูรณ์ถูกโค่นทำลายเพื่อปรับให้ เป็นที่เลี้ยงกุ้งจนกระทั่งในช่วงต่อมาก็เกิดปัญหาโรคระบาดในกุ้งและราคากุ้งได้ลดลงทำให้การ เลี้ยงกุ้งเริ่มชะลอตัวและเลิกกันไปในที่สุด ทั้งร่องรอยของเศรษฐกิจที่ไม่ยั่งยืนไว้เป็นภาระจนถึงใน ปัจจุบัน คือภาระหนี้สินทั่วถ้วนทุกหมู่บ้าน ป่าไม้ชายเลนถูกทำลาย สภาพน้ำก็เกิดมลภาวะ ทรัพยากรสัตว์น้ำที่เคยมีอยู่ก็ลดจำนวนลงมากอย่างเห็นได้ชัด บ่อกุ้งถูกทิ้งร้างไว้การใช้ประโยชน์ ใดๆ การทำมาหากินเริ่มฝืดเคือง ลงทุนสูงแต่รายได้ไม่คุ้ม ปรากฏการณ์ต่างๆเหล่านี้ ล้วนส่งผล กระทบแก่ผู้คนในอำเภอแหลมสิงห์โดยทั่วไป ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ถือเป็นภาพรวมของอำเภอแหลม สิงห์ เนื่องจากอำเภอแหลมสิงห์มีเขตปกครองที่เป็นตำบลอยู่ 7 ตำบลซึ่งมีรูปแบบการปกครองทั้ง องค์การบริหารส่วนตำบลและเขตเทศบาลตำบลและการลงไปทำวิจัยก็ต้องศึกษาเจาะลึกในทุก

ตำบลและทุกเขต ดังนั้นเพื่อให้เห็นรายละเอียดจึงต้องนำเสนอเป็นบริบทเฉพาะตำบลแต่ละตำบลดังต่อไปนี้คือ

2 บริบทชุมชนตำบลต่างๆ

2.1 ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์

2.1.1 ประวัติความเป็นมา

เดิมบ้านปากน้ำแหลมสิงห์เป็นที่รู้จักทางด้านประวัติศาสตร์มาก่อนกรณีที่เคยเป็นกองบัญชาการของทหารฝรั่งเศสเมื่อตอนบุกยึดจันทบุรีในปี ร.ศ. 112 ชาวบ้านดั้งเดิมไม่ยอมจกจำต่อความเจ็บปวดที่คนรุ่นก่อนได้รับจึงไม่ได้เล่าถึงความเป็นมาในเหตุการณ์ครั้งนั้นให้ลูกหลานจดจำต่อกันมา คุณตาอาจ นาคสกุล บอกผู้สัมภาษณ์ให้ทราบว่าชุมชนบ้านปากน้ำแหลมสิงห์ประกอบด้วยชุมชนใหญ่ๆมีชื่อเรียกตามสถานที่ตั้งดังนี้คือ บ้านชายหาด บ้านท่าแหวน บ้านท่าเขา บ้านเกาะแมว พวกห่างทะเลจะทำนา พวกอยู่ใกล้ทะเลจะมีอาชีพทางประมง บริเวณที่ตาอาจและครอบครัวตั้งถิ่นฐานอยู่เคยเป็นที่ทำนามาก่อน ทางเดินก็เริ่มจากมาคันทนา การทำนาในสมัยโบราณต้องไปยกเพิงชั่วคราวอยู่อาศัย การเดินทางลำบาก การทำนาสมัยนั้นไม่ต้องจ้าง คนที่มาทำงานก็เอาแรงกันหรือภาษาถิ่นเรียกว่า “การลงแขก” การลงแขกเป็นประเพณีที่ทำกันมาแต่โบราณ ตาเองก็ไม่ทราบว่าท่านใดเป็นผู้ริเริ่ม การทำนาที่จะเริ่มเอาแรงหรือลงแขกตั้งแต่การยกคันทนา ไถนา หว่านข้าว จนถึงขั้นเก็บเกี่ยวและนวดข้าวตลอดจนถึงการนำข้าวเปลือกเก็บไว้ในยุ้ง¹ ข้าว แต่ก่อนคนในชุมชนต้องอาศัยแรงงาน จึงอยู่แบบครอบครัวขยาย มีพ่อแม่และลูกๆอยู่ร่วมกันในบ้านเป็นครอบครัวใหญ่เมื่อแต่งงานมีครอบครัวใหม่ก็จะปลูกบ้านอยู่บริเวณใกล้เคียงในละแวกเดียวกันออกไปเรื่อยๆ อยู่แบบรวมนามสกุล รวมญาติ ฉะนั้นเวลาทำกับข้าวก็จะแบ่งปันกันในหมู่ญาติหรือบ้านใกล้เคียง ทำให้เด็กที่เป็นลูกหลานมีมนุษยสัมพันธ์ดีเพราะอยู่แบบระบบพึ่งพาเด็กๆสามารถหาของกินได้ตามชอบใจ เมื่อหิวเดินเข้าไปกินบ้านโน้นออกบ้านนี้เป็นเรื่องปกติ จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่บ้านคุณตาอาจ เวลาทำบุญรวมญาติแต่ละครั้งจะมีหลานมาร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก ตาเล่าว่าตาเองมีพี่น้อง 8 คนแล้วพี่น้องๆไปมีครอบครัวแตกเหล่าแตกหน่อออกไป และบุตรของแต่ละคนแยกไปมีครอบครัวที่เรียกว่ารุ่นที่ 2 เป็นจำนวนหลายคน เฉพาะรุ่นที่ 2 นี้รวบรวมพ่อตาแม่ยายก็เกือบครึ่งชุมชน ต่อจากลูกเป็นรุ่นหลานแตกหน่อแตกกอแล้วรวบรวมพี่น้องตนเองกับพ่อตาแม่ยายพร้อมญาติก็เกือบจะเป็นพี่เป็นน้องทั้งชุมชน จนมีคำกล่าวติดตลกว่าเป็นญาติกันหมดแล้วจะแต่งกับใคร ชาตินี้นับญาติคงต้องแห้งเหี่ยวหัวโด ลักษณะครอบครัวนามสกุลอื่นๆก็จะเป็นแบบนี้ สมัยตาอาจหนุ่มๆ บ้านเรือนกระจัดกระจายอยู่แบบ

¹ ยุ้ง คือ สถานที่เก็บข้าวเปลือกเอาไว้กินและอีกส่วนเก็บไว้เพาะกล่ำ

กระจุกแห่งละไม่กี่หลังคาเรือนตามแต่เนื้อที่ของตระกูลว่ามีบริเวณกว้างขนาดไหน เมื่อตอนช่วง คุณตาขี้หนุ่มจะเข้าไปซื้อของใช้จำเป็นที่ตัวจังหวัดต้องเดินตัดกันนาโดยหาบของไว้บนไหล่เดิน ผ่านทางเกวียนไปกว่าจะถึงก็ต้องพักหลายช่วง เป็นด้วยว่าอาชีพที่บังคับบ้านที่อยู่อาศัยของตาอาจ จึงต้องสร้างแบบบ้านที่มีใต้ถุนสูงทั่วไป เพื่อเอาควายมาเลี้ยงหรือใช้เป็นที่ทำกิจกรรมเวลาว่างงาน ต่างๆ เมื่อก่อนการเดินทางลำบากมาก ถ้าลูกหลานไปทำงานและมีครอบครัวต่างถิ่น ทำให้การ กลับมาเยี่ยมบ้านแต่ละครั้งเป็นเรื่องใหญ่ หากทางบ้านมีงานสำคัญและลูกหลานทราบข่าวก็จะ กลับมารวมญาติ เมื่อคนมารวมตัวกันมาก ผู้ชายจะช่วยกันหุงข้าวด้วยกระทะใบบัว ผู้หญิงก็จะ รวมตัวเป็นแม่ครัวปรุงอาหาร การหุงข้าวด้วยกระทะใบบัวนั้นเด็กจะชอบเป็นพิเศษ เนื่องจากข้าวที่ อยู่กันกระทะจะนำมาทอดเป็นข้าวตังที่มีน้ำจิ้มลาดจึงเป็นของกินเล่นที่เด็กอยากให้มีงานบ่อยๆ สมัยนั้นขนมยังไม่มียาย เด็กจะมีขนมกินช่วงวันพระ หรือกรณีมีงานเทศกาลเท่านั้น นอกจาก ควายแล้วบ้านที่มีฐานะดีก็จะมีม้าเป็นพาหนะส่วนตัวด้วย ต่อมาก็ใช้เกวียนเทียมวัวเทียมควายเป็น พาหนะในการบรรทุก การนวดข้าวที่ลานในนาที่บรรดาแม่บ้านต้องคอยส่งเสปียงด้วยการหาบ จึง วิวัฒนาการจนย้ายมานวดที่ได้ถุนบ้านแทนเพื่อความรวดเร็วในการทำงานและเพิ่มความสะดวกยาม ที่มีปัญหาเรื่องดินฟ้าอากาศให้แก่แขกที่มาช่วยเอาแรงได้เป็นอย่างมาก การเก็บข้าวใส่ยุ้งก็เสียหาย น้อย คนในชุมชนจึงนิยมวิธีการนี้ ทำให้ลานใต้ถุนบ้านเกิดประโยชน์อีกมากมายเหมือนลาน เอนกประสงค์เพราะช่วงหน้าหนาวก็ใช้ลานใต้ถุนบ้านเป็นที่ก่อไฟ เด็กและคนชราจะมานั่งผิงไฟ โดยมีมันเผาเป็นของกินเล่น เทคนิคคือจะมีหัวมันใส่ถุงตั้งใกล้กองไฟ ใครอยากทานก็เอาหัวมันไป ใส่ในกองไฟแล้วคอยเอาไม้เขี่ยดูว่าสุกหรือยัง นอกจากมันก็จะมีข้าวเกรียบว่าวไว้ย่างกินเป็นของ แลมอีกอย่างหนึ่ง นอกจากลานใต้ถุนแล้วยังมีลานหน้าบ้านไว้นั่งคุยกันยามแดดร่มลมตก โดยเฉพาะช่วงที่เหนื่อยจากการทำงานกลางแจ้งแล้วเส้นสายมันตึงต้องการยาน้ำที่มีสูตรเฉพาะของ ท้องถิ่นในการบำบัดช่วงตอนเย็นๆ บริเวณนอกชานก็ใช้เป็นที่ต้อนรับแขกที่เป็นพิธีการ โดยมี เขียนหมากตั้งไว้ประจำเหมือนยาประจำบ้าน เขียนหมากนี้ตาอาจและยาย บอกว่าเป็นเครื่องแสดง ฐานะอีกอย่างหนึ่งของคนในชุมชนบ้านปากน้ำในสมัยโบราณ งานขามที่ใช้รับรองแขกก็คือขาม ตราไก่ที่โด่งดังนั่นเอง ข้าราชการเช่นนายอำเภอหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจผ่านมาแวะพักทานข้าวบ้าน ใคร คนในชุมชนจะถือว่าผู้นั้นกว้างขวางมีหน้ามีตาชาวบ้านจึงทำกับข้าวต้อนรับด้วยความยินดี บ้านคุณตาอาจในสมัยนั้นจึงเป็นอีกที่หนึ่งที่สายตรวจชอบมาแวะพักเพราะคุณตาอาจ มีชื่อเสียง“ เรื่องการทำแกงนกกินกับข้าวมัน ” นกเมื่อก่อนหาไม่ยาก ออกไปซุ่มยิงหลายๆคนช่วยกันจะเลือก นกกระสาตัวใหญ่ๆใช้เวลาไม่นานก็จะได้นกหลายตัว ต้องใช้ไม้คานแบกกลับบ้าน ตาบอกนำมา แกงทานกับข้าวมันอร่อยมาก ต่อมาบ้านปากน้ำแหลมสิงห์เจริญขึ้นก็เกิดการขนถ่ายสินค้าทางเรือ ยนต์ โดยมีท่าเทียบเรือใหญ่อยู่บริเวณตึกแดงหรือที่เรียกปากน้ำแหลมสิงห์และนี่คือที่มาของ

ชุมชนบ้านปากน้ำฯ ข้อมูลนี้จะสอดคล้องกับทาง กลุ่มสิบเอกมสัน สุปัญญา, มานพ หงส์ ร่อน, เกษม จันทรสมบัติ และจสต.วรพจน์ บุญช่วยเหลือ ที่สัมภาษณ์ดู ด้วย เขมสุข มีใจความว่าจันทบุรี เป็นชุมชนเมืองที่ยึดติดกับวัตถุนิยม อยู่แบบครอบครัวขยายประยุกต์ นั่นคือบ้านใครบ้านมันแต่ ตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกัน บ้านติดกันส่วนมากจะเป็นนามสกุลเดียวกัน เช่น ลีนทอง ชายหาด, บุญไทย ม้าแก้ว, ผดุงพวง สุขสำราญ, ธรรมเจริญ เนินริมหนอง, นาคสกุล สกุลนาค เป็นต้น คนในหมู่บ้านจะรู้จักกันหมด ลูกใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อสอบถามจะรู้ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ²

ข้อมูลจากกรมการปกครอง 2540 กล่าวว่า คนส่วนใหญ่จะรู้จักตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ในฐานะที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ในสมัยเสียดินแดนให้กับฝรั่งเศส ในรัชกาลที่ 5 บริเวณตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ จะเป็นที่ตั้งของศูนย์กลางบัญชาการของฝรั่งเศส โดยมีหลักฐานคือตึกแดง พร้อมกับคุกขี้ไก่ ที่ฝรั่งเศสจับคนไทยไปขังและทรมาน บ้านปากน้ำ แหลมสิงห์เป็นบริเวณปากแม่น้ำจันทบุรี ที่มีชายหาดเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจแก่คนทั่วไป และบริเวณชายหาดนี้เอง ที่ฝรั่งเศสได้ทำการยึดครองไว้ และได้ถอนกำลังทหารออกจากแหลมสิงห์ ใน พ.ศ. 2448 คนในบ้านปากน้ำแหลมสิงห์จึงจัดให้มีการทำบุญและเฉลิมฉลองกันอย่างใหญ่โต ครั้งปี พ.ศ. 2450 รัชกาลที่ 5 เสด็จกลับจากยุโรปแล้ว ได้เสด็จโดยเรือพระที่นั่งถึงแหลมสิงห์ ในวันที่ 14 พฤศจิกายน 2450 ได้ทอดสมอเรือพระที่นั่งที่หน้าชายหาด หมู่ 2 ซึ่งอยู่ระหว่างเกาะนมสาวและเกาะจุฬา เรือรบในขบวนยิงสลุต บริเวณชายหาด และชายฝั่งจุดดอกไม้ไฟ มีพลูจรวด ไฟพะเนียง เฉลิมฉลองยิ่งใหญ่อีกครั้งหนึ่ง บริเวณที่ดินติดทะเลนี้มีผู้ใหญ่จอม บุญมี เป็นผู้ใหญ่บ้านร่วมบุกเบิกพัฒนาออกเอกสารสิทธิ์ แต่เดิมมีบ้านอยู่ประมาณ 30 หลังคาเรือน อาชีพส่วนใหญ่ทำประมงชายฝั่ง เช่น ใช้ขี้ปูนกึ่ง ปลา มาทำกับข้าว หรือใช้เรือแจวเรือพาย ไปดักลอบปู ลงอวนดักปลา ลุงต่วน ผดุงพวง ผู้อาวุโสชุมชนย่อยที่ 2 เล่าว่าสมัยก่อนคนทะเลจะกินดีอยู่ดี ปู ปลา ตัวเล็กๆ จะไม่กิน เมื่อก่อนตั้งหม้อหุงข้าว แล้วเดินไปหากับข้าวที่เหลือ กว่าข้าวจะสุก ก็สามารถหากับข้าวมาทำกินยังทัน นอกจากอาชีพประมงชายฝั่งแล้ว ส่วนใหญ่สมัยโบราณจะทำนา ซึ่งนาที่จะเป็นน่าน้ำกร่อย ผลผลิตได้ไม่มาก ถ้าจะได้ผลผลิตให้พอเพียงตลอดปีจะต้องใช้พื้นที่มาก ประชากรในสมัยก่อนมีจำนวนน้อย จะรวมแรงรวมใจกันลงแขกทำคันทนา แบ่งกันเป็นแปลงๆ แล้ววิดน้ำทะเลทิ้ง รอฝนตกในหน้าฝน เมื่อน้ำนามีมาก น้ำจะคายความเค็มของดิน

² ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คุณตาอาจและคุณยายวง นาคสกุล ผู้อาวุโสประจำชุมชนย่อยที่ 15 หรือบ้านเขาน้อย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบ้านปากน้ำแหลมสิงห์เป็นผู้ให้ข้อมูลโดยการ สัมภาษณ์ของ สดต. หญิง ปวีณา ยินดี น.ส. กรรณิกา บัวหลวงกับ โดยมิ น.ส.เพ็ญจันทร์ กลีบแก้ว เป็นผู้บันทึก ปัจจุบันคุณตาอาจมีอายุ 86 ปี และคุณยายวง ที่เป็นภรรยาปัจจุบันอายุ 85 ปี

เรียกว่าน้ำกร่อย ใช้ปลูกข้าวได้ แต่ผลผลิตสู่น้ำจืดแท้ไม่ได้ หน้าเกี่ยวข้าวก็จะเอาแรงกัน เกี่ยวข้าว นวดข้าว มาเก็บไว้กิน หมดหน้าก็จะออกทะเล ต่อมาประชากรมากขึ้น ถึงปัจจุบันความเจริญมากขึ้น พื้นที่อาศัยก็ต้องมากขึ้น พื้นที่เพาะปลูกน้อยลง การทำนาผอากิน จึงวิวัฒนาการใช้พื้นที่เพาะปลูกมาเป็นที่อยู่อาศัย แล้วยึดอาชีพประมงเป็นอาชีพหลัก

2.1.2 ลักษณะทางกายภาพและสภาพทางภูมิศาสตร์

พื้นที่ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์โดยทั่วไป พื้นที่ส่วนใหญ่จะอยู่ติดทะเลอ่าวไทย สภาพภูมิประเทศโดยรวมของชุมชน

ทิศเหนือจรด	แม่น้ำบางสระเก้า
ทิศจรด	ทะเลอ่าวไทย
ทิศตะวันออกจรด	ตำบลเกาะเปริด
ทิศตะวันตกจรด	แม่น้ำจันทบุรี

ดังนั้นสภาพภูมิอากาศทั่วไปก็จะเป็นลักษณะพื้นที่ติดชายฝั่ง หน้าฝนคลื่นลมแรง แต่หน้าร้อนก็ร้อนไม่มากนักเพราะจะมีลมทะเลช่วย ก่อนหน้านี้น้ำตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ จะมีทรัพยากรป่าชายเลนและทรัพยากรสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์ แต่เมื่อเกิดกระแสน้ำเลี้ยว กุ้ง ป่าชายเลน ได้ถูกทำลายเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งเลี้ยงกุ้งกันมาก

2.1.3 สภาพสังคมวิถีชีวิต

คนในตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ส่วนใหญ่มีอาชีพที่เกี่ยวกับประมงการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง และทำนา เนื่องจากเป็นพื้นที่ปลายสุดของอำเภอแหลมสิงห์มีการทำเทียบเรือประมงชุมชนใน ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์จึงเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้ชิดติดกับเลียบริมถนนยาวไปจนถึงท่าเทียบเรือประมง อาคารบ้านเรือน เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด คู่มารัน ประกอบกับมีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น ตึกบัญชาการกองกำลังทหารฝรั่งเศส ลูกจี่ไก่อ และฟาร์มปลาโลมาโอเอซิส และเป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการสำคัญๆ ของอำเภอ ดังนั้นตำบลปากน้ำแหลมสิงห์จึงมีศักยภาพในการพัฒนาหลายด้าน เช่น เป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งอาหารทะเล เป็นต้น วิถีชีวิตของผู้คนชาวตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ยังคงเป็นลักษณะระบบเครือญาติสายสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ จะได้เห็นได้จากมีนามสกุลที่เป็นคนแหลมสิงห์ เพียงไม่กี่นามสกุล เวลาเมื่อเรื่องเดือดร้อนมักจะแข่งขันช่วยเหลือกันดีในหมู่เครือญาติ และความเป็นคนปากน้ำแหลมสิงห์ก็มีลักษณะท้องถิ่นนิยมหลายๆ เช่นกัน

ปัจจุบันแม้ว่าสภาพสังคมของชุมชนจะเปลี่ยนแปลงไปมากกว่าเดิม แต่ชุมชนก็ยังรักษาวิถีชีวิตที่เรียบง่ายอยู่อย่างเดิม แม้ว่าจะมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นมามากมายเฉกเช่นชุมชนอื่นๆ ที่โดนผลกระทบ ของความเปลี่ยนแปลงเช่นกัน

2.2 ตำบลพลี

2.2.1 ประวัติความเป็นมา

ตำบลพลี สมัยก่อนบริเวณตำบลนี้จะมีต้นไม้ชนิดหนึ่ง เป็นไม้เถาวัลย์มีผลเล็ก ขนาดลูกเกด สีเหลืองเรื่อ ๆ เปลือกใช้ควั่นทำเชือก ชาวบ้านเรียกว่า "ต้นพลี" ขึ้นอยู่มากชาวบ้านจึงเรียกว่า "พลี" การเรียกชื่อ "ตำบลพลี" มีมานานเท่าไรไม่สามารถค้นหาหลักฐานได้

นอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวถึงที่มาของคำว่า“พลี”สันนิษฐานว่า เป็นภาษาของแปลว่า “ทลาย” หรือ “หาดทราย” ซึ่งชาวของนี้เป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมที่ตั้งรกรากอยู่คู่มืองจันทมาเนิ่นนาน โดยปัจจุบันยังคงรวมกลุ่มกันอยู่อย่างหนาแน่นในกิ่งอำเภอเขาชีชมภู

ในปี พ.ศ.2440 “พลี” เคยได้ยกฐานะเป็นอำเภอครั้งแรก ใช้ชื่อว่า "อำเภอพลี" มีที่ว่าการอำเภอตั้งอยู่ที่บ้านคลองยายคำ ตำบลพลี เนื่องจากตำบลพลีราษฎรมาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จนประมาณปี พ.ศ.2452 จึงได้ย้ายอำเภอมายังที่แหลมสิงห์ และเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น "อำเภอแหลมสิงห์"

“ตำบลพลี”ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญที่เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป เช่น น้ำตกพลี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาสระบาป ปัจจุบันอยู่ในความรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลี อยู่ห่างจากจังหวัดจันทบุรีประมาณ 14 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 134.50 ตารางกิโลเมตร หรือ 84,062.50 ไร่

ณ ที่แห่งนี้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีประชาชนทั่วไปให้ความสนใจ และมีประวัติศาสตร์ที่สำคัญคือ เป็นที่ประดิษฐาน **อลงกรณ์เจดีย์** อยู่บริเวณน้ำตกพลี อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดให้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2419 เพื่อเป็นที่ระลึก โดยที่พระองค์ทรงโปรดน้ำตกพลีเป็นอย่างยิ่งรวมถึงสถาปพระนางเรือล่มที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โปรดให้สร้างขึ้นเมื่อพ.ศ. 2424 (จุลศักราช 1243) เพื่อรำลึกถึงความรักที่มีต่อพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ อัครมเหสีองค์แรก โดยพระองค์โปรดให้จารึกข้อความ เพื่อเป็นแสดงความรัก

“ที่ระลึกถึงความรัก แห่ง สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวีอรรคมเหสี ซึ่งเสด็จทิวงคตแล้ว ด้วยเธอได้มาถึงที่นี่ เมื่อจุลศักราช 1236 โดยความยินดีชอบใจ อนุสาวรีย์นี้ สร้างขึ้นโดยจุฬาลงกรณ์บรมราช ผู้เป็นพระสวามี อันมีความทุกข์ เพราะเธอเป็นอย่างยิ่งในจุลศักราช 1243

2.2.2 สภาพทั่วไปของตำบล

ตำบลพลีตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดจันทบุรี มีเนื้อที่ 13.70 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและพื้นที่ป่าชายเลน

2.2.3 อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ทิศใต้ติดต่อกับ ตำบลหนองขี้ม อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลตะปอน อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลคลองน้ำเค็ม อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

จำนวนประชากร (เทศบาล 1 แห่ง) แยกเป็น

ชาย	จำนวน	3,273	คน
หญิง	จำนวน	3,508	คน
รวม	ทั้งสิ้น	6,781	คน
จำนวน	ครัวเรือน	2,356	ครัวเรือน

2.2.4 ข้อมูลอาชีพของตำบล

- อาชีพหลัก ค้าขาย
- อาชีพเสริม ทำสวนผลไม้

2.2.5 ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

1. วัดคลองยายดำ
2. วัดโคกรัก
3. วัดชากใหญ่
4. วัดมังกรบุปผาราม
5. วัดใหญ่พลี
6. น้ำตกพลี
7. เจดีย์พระนางเรือล่ม
8. สถูปพระนางเรือล่ม

2.3 ตำบลคลองน้ำเค็ม

2.3.1 สภาพทั่วไป

คลองน้ำเค็มอยู่ห่างจากอำเภอเมือง 13 กิโลเมตร ห่างจากอำเภอแหลมสิงห์ 16 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดน้อยกว่าตารางกิโลเมตร หรือหมื่นกว่าไร่ ลักษณะพื้นที่เป็นที่ชายเขา

ราบลงทะเล มีคลองอยู่กลางหมู่บ้าน เมื่อถึงเดือน 12 น้ำทะเลหนุน น้ำทะเลจะไหลเข้าตามลำคลอง จนถึงหลังวัดคลองน้ำเค็ม หรือใจกลางหมู่บ้าน จึงเป็นที่มาของชื่อ “บ้านคลองน้ำเค็ม”

เดิมบ้านคลองน้ำเค็มเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ในตำบลพลี๊ว ได้ยกฐานะเป็นตำบลคลองน้ำเค็มเมื่อใดนั้นไม่ทราบปีที่แน่ชัด และได้ยกกระต๊อบฐานะการปกครองเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อปี พ.ศ. 2540 และปัจจุบันได้เข้าร่วมกับเทศบาลตำบลพลี๊ว

ตำบลคลองน้ำเค็มแบ่งการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน คือหมู่ที่ 1 บ้านท่าเรือ หมู่ที่ 2 บ้านบางเกียน หมู่ที่ 3 บ้านคลองอ่าง หมู่ที่ 4 บ้านทุ่งบน หมู่ที่ 5 บ้านคลองน้ำเค็ม หมู่ที่ 6 บ้านเนินโพธิ์

2.3.2 วิถีชีวิต/ความเป็นอยู่

ในอดีตชาวบ้านคลองน้ำเค็ม ทำนาทุกบ้าน เมื่อเสร็จจากทำนาก็จะปลูกผัก ไข่จากลูกไก่จาก ทำขนมขาย และออกทะเลหาปู หาลา ที่มืออยู่ตามลำคลองและชายฝั่งทะเล มีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นอย่างดี ฟังฟังกันเหมือนพี่เหมือนน้อง ปัจจุบันอาชีพหลักของชาวบ้านคลองน้ำเค็ม คือ ทำสวนผลไม้ ซึ่งทำบนที่ดินทำกินของตนเอง และกว่า 30% เป็นสวนผลไม้ที่อยู่นอกชุมชน ส่วนอาชีพรองหรืออาชีพเสริมจะมีแตกต่างจากเดิมไปบ้าง เช่น การเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลา ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป

2.3.3 การคมนาคม

สมัยก่อนการคมนาคมไม่สะดวก ใช้การเดินทางทางน้ำเป็นหลัก โดยตำบลคลองน้ำเค็มมีท่าเรืออยู่ 1 แห่ง ที่ใช้สำหรับขนถ่ายสินค้าและผลผลิตนำออกไปแลกเปลี่ยนหรือขายกับชุมชนอื่นๆ ชาวบ้านเรียก “ท่าลูกไม้” ปัจจุบันไม่เหลือร่องรอยใดๆ ให้เห็นเค้าของท่าเรือ ท่าลูกไม้ไม่อยู่ในพื้นที่นายทะเบียน หมู่ที่ 6 ส่วนการคมนาคมทางบกส่วนใหญ่จะใช้ทางเกวียนโบราณที่ต้องเดินทางผ่านตำบลหนองบัวเข้าไปยังตลาดจันท แต่เมื่อประมาณ 50 ปีที่ผ่านมาได้เกิดการตัดถนนลาดยางผ่าน หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 6 เรียกว่าถนนสาย พลี๊ว-หนองบัว และมีรถยนต์โดยสารแล่นผ่าน ปัจจุบันคนส่วนใหญ่เดินทางโดยใช้ทางบก เพราะตามถนนหนทางจะลาดยางหรือเทคอนกรีตหมดแล้ว เหลือแต่เพียงบริเวณที่ติดชายทะเลเท่านั้น

2.4 ตำบลหนองซิม

2.4.1 ประวัติความเป็นมา

ตามประวัติบอกเล่าสืบต่อกันมาว่า เดิมที่ตั้งตำบลหนองซิมเป็นป่าล้อมรอบด้วยทุ่งกว้างยังไม่มีใครเป็นเจ้าของอย่างชัดเจน มีสภาพดินเป็นกรวด น้ำทะเลไหลซึมเข้ามาได้ จึงเพาะปลูกทำการเกษตรไม่ได้ บริเวณทุ่งกว้างแห่งนี้มีหนองน้ำใหญ่อยู่แห่งหนึ่ง น้ำมีรสค่อนข้างกร่อยเล็กน้อย ผู้คนที่ผ่านไปผ่านมาอาศัยเวลาดื่มน้ำระหว่างการเดินทาง จึงพากันเรียกหนองน้ำแห่งนี้

นี้ว่า “หนองซิม” ต่อมาจึงเรียกเพี้ยนกันไปเป็น หนองซิม แต่ก็มีผู้บางท่านหรือหนังสือบางเล่มได้ให้ความเห็นว่าน่าจะแผลงมาจากคำในภาษาของว่า “หนองซิม” ซึ่งแปลว่าภูเขา แต่เมื่อเวลาผ่านไปหลายร้อยหลายสิบปี คนรุ่นหลังไม่เข้าใจความหมายของภาษาของจึงเรียกผิดเพี้ยนกันไปทีละเล็กละน้อยจนมาเป็นคำว่า “หนองซิม” และ “หนองซิม” อย่างในปัจจุบัน

เดิมการปกครองของตำบลหนองซิมใช้แบบสภาตำบล และได้ยกฐานะเป็น องค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2539 แบ่งการปกครองออกเป็น 10 หมู่บ้าน

2.4.2 สภาพภูมิประเทศของ ตำบลหนองซิม เป็นที่ราบชายฝั่งทะเล และมีเนินเขาเตี้ยๆ มีเนื้อที่ประมาณ 44.5 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 27,812.5 ไร่ ทางตอนบนติดต่อกับตำบลพลี อำเภอสทิงพระ ตลอดถึง ตำบลตะปอน และ ตำบลเกวียนหัก อำเภอลำทะลุ โดยมีแม่น้ำเวฬุเป็นเส้นแบ่งอาณาเขต ทางใต้ติดต่อกับ ตำบลเกาะปึก อำเภอสทิงพระ ก่อนออกสู่ทะเล ด้านตะวันออกติดต่อกับ ตำบลบางชัน อำเภอลำทะลุ และทิศตะวันตกติดต่อกับ ตำบลเกาะปึก อำเภอสทิงพระ

2.4.3 ประชากรและการปกครอง

ประชากรทั้งหมด 5,319 คน หรือ 1,417 ครัวเรือน ตั้งแต่รุ่นปู่รุ่นย่าคนหนองซิมยึดอาชีพทำนาเป็นหลัก ประมาณ 80% หลังฤดูเก็บเกี่ยวก็ทำไร่จากขายเป็นอาชีพเสริม ต่อมาประมาณปี 2500 ธุรกิจพลอยในเมืองจันทบุรีเกิดเฟื่องฟูขึ้นและมีรายได้ดี คนหนองซิมจึงหันไปทำอาชีพเจียรนัยพลอย ต่อมา ปี 2530 มีการเลี้ยงกุ้งกุลาดำเกิดขึ้น มีการขุดนาข้าวเพื่อทำบ่อเลี้ยงกุ้งประมาณ 70-80% ของพื้นที่ และมีการเลี้ยงแบบพัฒนาซึ่งทำรายได้ดีมาก เฉพาะ ตำบลหนองซิมได้ปีละหลายสิบล้าน ราวปี 2546-2550 ธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไปจนไม่สามารถเลี้ยงกุ้งได้กำไรเหมือนเดิม แต่บางส่วนยังคงเลี้ยงอยู่ได้บ้างเสียบ้าง หลังจากอาชีพการทำนาทุ่งล่มสลายลงชาวบ้านเริ่มออกไปรับจ้างจับกุ้งในต่างจังหวัด หรือทำงานงานในโรงงานขนาดเล็กในพื้นที่ บางส่วนยังคงทำนาอยู่ถึงปัจจุบันแต่มีพื้นที่น้อยมาก

2.5 ตำบลบางกะไชย

2.5.1 ประวัติความเป็นมา

ตามประวัติบอกเล่าต่อเนื่องกันมาว่า ตำบลบางกะไชย ก่อนที่จะเป็นตำบล เดิมมีชื่อว่า “บางกุยช่าย” เพราะมีชาวจีนอพยพมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ตำบลนี้ และผู้คนเหล่านี้อาชีพทำประมง เช่น ทำโป๊ะ ลากอวน และปลุกผัก ผักที่ปลุกมากที่สุดที่ตำบล ได้แก่ ผักกุยช่าย และเมื่อมีผักกุยช่ายเกินความต้องการของคนในหมู่บ้าน ก็นำไปแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งของอื่นกับตำบลใกล้เคียง เหตุนี้คนจึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า บางกุยช่าย ต่อมาคนก็เรียกเพี้ยนจากบางกุยช่ายเป็น บาง

กะไชย เมื่อทางราชการจัดตั้งหมู่บ้านและตำบล เพื่อให้สะดวกต่อการปกครองราษฎร จึงขอให้ใช้ชื่อว่า “ตำบลบางกะไชย” ตั้งแต่นั้นมา

2.5.2 ที่ตั้ง/อาณาเขต

ตำบลบางกะไชยตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอแหลมสิงห์ ระยะห่างจากที่ว่าการอำเภอแหลมสิงห์ 9 กิโลเมตร มีเขตการปกครอง 9 หมู่บ้าน

- หมู่ที่ 1 บ้านแหลมสิงห์
- หมู่ที่ 2 บ้านสองพี่น้อง
- หมู่ที่ 3 บ้านคลองปลาตุก
- หมู่ที่ 4 บ้านบางกะไชย
- หมู่ที่ 5 บ้านบางกะไชย
- หมู่ที่ 6 บ้านบางกะไชย
- หมู่ที่ 7 บ้านเรือแตก
- หมู่ที่ 8 บ้านหัวเขา
- หมู่ที่ 9 บ้านอ่าวหมู

2.5.3 ภูมิประเทศ

ตำบลบางกะไชยบางกะไชยเป็นชุมชนที่อยู่ติดทะเลเป็นตำบลที่ถูกแบ่งออกจากอำเภอแหลมสิงห์ทั้งหมดโดยอยู่คนละฝั่งแม่น้ำจันทบุรี เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นที่ราบและติดชายฝั่งทะเลดังนั้นวิถีชีวิตของผู้นับส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพเป็นชาวประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง สถานที่สำคัญของตำบลบางกะไชย ก็คือ ชายหาด และชายทะเลที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น อ่าวกระทิง อ่าวหมู ป้อมไพรพินาศ เป็นต้น

2.6 ตำบลเกาะเปริด

2.6.1 บริบทชุมชน

ตำบลเกาะเปริดตั้งอยู่ทางทิศใต้ ของอำเภอแหลมสิงห์ติดอ่าวไทย มีพื้นที่ของชุมชน 22,741 ตารางกิโลเมตร ห่างจากตัวเมืองจังหวัดจันทบุรี 26 กิโลเมตร เดิมทีตำบลเกาะเปริดมีสภาพเป็นเกาะมีน้ำล้อมรอบ และอยู่ใกล้กับผืนแผ่นดินใหญ่ ต่อมาจึงงบประมาณ เงินผัน ได้จัดทำโครงการถมดินเป็นแนวนอนเข้าชุมชนและพัฒนาต่อมากลายเป็นส่วนหนึ่งของผืนแผ่นดินใหญ่ในปัจจุบัน

2.6.2 ประวัติความเป็นมา

ชื่อของเกาะเปริดจากการบอกเล่าของชาวบ้านว่า เดิมเรียกกันว่า “เกาะเปิด” ซึ่งหมายถึง เคยมีโรคระบาด ผู้คนบนเกาะเสียชีวิต จนต้องอพยพหนีตายกันแบบเตลิดเปิดเปิง หรือหนีเปิดไป จนเรียกขานกันว่า “เกาะเปิด” (มาจาก “หนีเปิดไป”) อีกกระแสหนึ่งก็คือเป็นชื่อ ที่พวกฝรั่งเศสครั้งมายึดเมืองจันทบุรี และเกาะนี้เป็นพื้นที่หนึ่งซึ่ง ทหารฝรั่งเศส เรียกว่า เกาะเปริด และต่อมาจึงเรียกกันว่า เกาะเปริด จนในปัจจุบัน

ผู้คนที่ตั้งถิ่นฐานเดิมอยู่ที่ ตำบลเกาะเปริดส่วนใหญ่นี้ส่วนใหญ่ เป็นคนพื้นเพดั้งเดิม และมีชาวจีนเข้ามาตั้งรกรากทำมาค้าขายส่วนหนึ่ง

2.6.3 สภาพเศรษฐกิจ

เนื่องจากสภาพของตำบลเกาะเปริดมีสภาพเป็นเกาะยื่นเข้าไปในอ่าวไทย ทำเลส่วนใหญ่จะติดทะเล ดังนั้นการประกอบอาชีพของประชากรส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพ ประมงชายฝั่ง การเพาะเลี้ยงชายฝั่ง และการแปรรูปผลผลิต เช่น น้ำปลา กะปิ ปลากรอบ ปลาตากแห้ง เป็นต้น เมื่อมีพื้นที่บางส่วนเป็นที่ราบก็จะทำนา แต่เดิมทรัพยากรยังอุดมสมบูรณ์ ผู้คนก็หาอยู่หากินกันโดยไม่ฝืดเคือง ต่อมากระแสนการเลี้ยงกุ้งกุลาดำเติบโต ชุมชนก็หันมาประกอบอาชีพเลี้ยงกุ้งกันมาก แต่ต้องประสบกับภาวะขาดทุน ในเวลาต่อมา เสมือนอีกชุมชนชายฝั่งหลายชุมชนที่ประสบชะตากรรมเช่นนี้ ทำให้เกิดปัญหาหนี้สิน ที่ดินส่วนหนึ่งเปลี่ยนมาเป็นของนายทุน ชาวบ้านก็ต้องประกอบอาชีพรับจ้าง และทำประมงไปอย่างเดิม แต่ก็นับวันจะเกิดปัญหาการประกอบอาชีพมากขึ้น เช่น การทำประมงต้องใช้เงินทุนสูง เนื่องจากราคาน้ำมันและค่าโซลาร์ที่แพงขึ้น ประกอบถ้าทรัพยากรสัตว์น้ำและพื้นที่ป่าชายเลน ก็ถูกทำลายและมีจำนวนน้อยลงทุกวัน จนชาวบ้านส่วนหนึ่งต้องออกจากชุมชน ไปประกอบอาชีพรับจ้างนอกชุมชน

2.7 ตำบลบางสระเก้า

2.7.1 ประวัติความเป็นมา

เนื่องจากเป็นพื้นที่ป่าที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งป่าเบญจพรรณและป่าชายเลน จึงเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและหาอาหารของสัตว์นานาชนิดได้แก่ ช้างป่า เสือลายพาดกลอน เสือปลา เสือแปง นากทะเล จระเข้ น้ำเค็ม ลิงแสม (ปัจจุบันสัตว์เหล่านี้สูญพันธุ์ไปจากพื้นที่แล้ว) นอกจากนี้ยังมีสัตว์ปีกและสัตว์เลื้อยคลานอีกหลายชนิด ซึ่งมีหลักฐานอ้างอิงจากการพบเห็นของชาวบ้านในรุ่นปู่ ย่า ที่เล่าสืบต่อกันมา หลักฐานอ้างอิงที่ทำให้เชื่อได้ว่าเป็นที่อยู่อาศัยของช้างป่า ก็คือ แอ่งดินที่ช้างป่ามานอนรวมกันและเกลือกกลิ้ง เมื่อมีฝนตกก็จะมีน้ำขังในแอ่งดิน ช้างได้อาศัยน้ำขังอยู่สำหรับกินและนอนเล่นจนมีขนาดกว้างและลึกมากขึ้น ปรากฏทั่วไปในพื้นที่จำนวน 9 แห่งชาวบ้านเรียกว่า “สระ” ต่อมาชาวบ้านได้ใช้จำนวนสระมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านบางสระเก้า” และมีชื่อเรียกสระเหล่านี้ตามสถานที่และตามชื่อของชาวบ้านที่มีที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกับสระขณะนั้น

2.7.2 ข้อมูลสภาพทั่วไป

ตำบลบางสระเก้าตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอแหลมสิงห์ ระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภอ 7 กิโลเมตร มีเขตการปกครอง 5 หมู่บ้าน

- หมู่ที่ 1 บ้านเนิน

- หมู่ที่ 2 บ้านกลาง

- หมู่ที่ 3 บ้านเนินกลาง
- หมู่ที่ 4 บ้านกองหิน (บ้านล่าง)
- หมู่ที่ 5 บ้านแฉวนา

2.7.3 วัฒนธรรม

1) การกิน ชาวบ้านบางสระเก้ามีการปลูกข้าวไว้เพื่อเป็นอาหารหลัก จะเก็บข้าวเปลือกใส่ไว้ในยุ้งฉางเมื่อเวลาจะนำมาหุงกิน ก็จะนำข้าวเปลือกมาสีด้วยเครื่องสีข้าวแบบมือโยก นำข้าวที่สีเอาเปลือกออกแล้วมาซ้อม หรือตำในครกไม้ ก็จะออกมาเป็นข้าวซ้อมมือใช้หุงกิน แหล่งอาหารอันมั่นคงของชาวบ้านบางสระเก้าอีกอย่างหนึ่งก็คือ ลำคลองและป่าชายเลน มีสัตว์น้ำที่เป็นอาหาร ได้แก่ กุ้ง หอย ปู ปลา เป็นต้น วิธีการจับสัตว์น้ำก็มี ยกอั้ง รอกเคย (เพื่อทำกะปิ) ดักลอบปู ตกปลา จับอวน ทอดแห การจับสัตว์ของชาวบ้านก็จะจับแต่เพียงพอกินในครัวเรือนเมื่อปรุงเป็นอาหารแล้วยังนำมาแบ่งปันครัวเรือนใกล้เคียง

2) การอยู่อาศัย บ้านเรือนของชาวบ้านจะมีลักษณะเป็นบ้านสองชั้นได้ทุนโปร่ง หลังคามุงจากในสมัยแรก ต่อมามีการพัฒนาขึ้นตามลำดับ จนเป็นบ้านไม้กับปูหลังคากระเบื้องชั้นเดียวบ้าง สองชั้นบ้าง พบเห็นอยู่ทั่วไปในปัจจุบัน ในสมัยนั้นนิยมอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ การแยกครัวเรือนจะมีน้อยมากไม่เป็นเช่นปัจจุบันนี้ การรวมอยู่กันของชาวบ้านจะเป็นลักษณะวงศ์ญาติ เห็นได้จากนามสกุลของชาวบ้านจะมีนามสกุลเหมือนกัน เช่น “บ้านเนิน” “ตองอ่อน” “สุขสิงห์” เหล่านี้เป็นต้น การประกอบอาชีพก็มีการช่วยกันลงแรงทำงาน ได้แก่ ยกบ้าน ดำนา เกี่ยวข้าว นวดข้าว ตัดกก จักกก เป็นต้น

2.7.4 วิถีชีวิต

วิถีชีวิตของชุมชนตำบลบางสระเก้าในสมัยก่อน การประกอบอาชีพและการทำมาหากินของชุมชนคือเกษตรกรรม ถึงแม้พื้นที่ของหมู่บ้านจะมีพื้นที่ติดกับน้ำทะเล ก็ยังมีท้องทุ่งที่เป็นที่ดอนให้ทำเกษตร ได้แก่ หมู่ที่ 1 ทุ่งคลองกอก , ทุ่งพง หมู่ที่ 2 และ 3 ทุ่งเกาะกลาง หมู่ที่ 4 ทุ่งพงกะสาน หมู่ที่ 5 ทุ่งแฉวนา ชาวบ้านจะยกคันดินกั้นบริเวณที่เป็นทุ่งดอนไว้เพื่อไม่ให้น้ำเค็มไหลเข้ามา ทำให้พื้นที่เหล่านั้นสามารถปลูกข้าวได้ โดยใช้ควายเป็นแรงงานหลักในการทำนา มีการปลูกข้าวกันปีละครั้งเนื่องจากพื้นที่ติดน้ำทะเล การทำนาข้าวจึงทำได้โดยอาศัยน้ำฝนจากฤดูกาล ผลผลิตที่ได้ชาวบ้านจะเก็บไว้บริโภคส่วนหนึ่งและส่วนหนึ่งจะขายหรือแลกเปลี่ยนเป็นเครื่องใช้สอยต่างๆ ยามว่างจากฤดูกาลทำนาชาวบ้านก็จะหันมาเย็บใบจากเป็นอาชีพเสริม และซ่อมแซมบ้านเรือนของตนเอง

2.7.5 ข้อมูลเศรษฐกิจชุมชน

- 1) อาชีพหลัก อุตสาหกรรมในครัวเรือน (ทอเสื่อกก)
- 2) อาชีพรอง เกษตรกรรมหมุนเวียน (ปลูกข้าว ปลูกกก ปลูกปอ ปลูกถั่วลิสง)

- ทำสวนผลไม้
- เลี้ยงกุ้งกุลาดำ
- เลี้ยงหอยนางรม
- รับจ้างทั่วไป
- ค้าขาย
- ประมงขนาดเล็ก
- เลี้ยงปลา

2.7.6 ทรัพยากรธรรมชาติ

ลำคลองที่ชาวบ้านสามารถใช้ประโยชน์ได้ 5 สาย คือ

- 1) คลองมา
- 2) คลองบางสระเก้า
- 3) คลองพลั่ว
- 4) คลองหนองบัว
- 5) คลองเนินโพธิ์

ป่าชายเลน คือ ป่าตะกาดใหญ่ และป่าตามบริเวณริมลำคลอง จำนวนพื้นที่ 370 ไร่ แหล่งน้ำการเกษตร มีคลองชลประทานเพื่อการเกษตร 1 สาย

2.7.7 การเปลี่ยนแปลง

การพัฒนาที่เน้นความเจริญทันสมัยในด้านระบบสาธารณูปโภคและเพื่ออำนวยความสะดวกสบาย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนจากวิถีความเป็นอยู่เดิมๆสู่การแข่งขันด้านฐานะชุมชนตำบลบางสระเก้าก็เป็นที่ไปตามกระแสแห่งการพัฒนา

1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ อันอุดมสมบูรณ์เป็นปัจจัยหล่อเลี้ยงชุมชน ลำคลองธรรมชาติ ป่าชายเลน เป็นที่อยู่อาศัยสัตว์น้ำนานาชนิด ทั้ง กุ้ง หอย ปู ปลา เป็นแหล่งอาหารอันมั่นคงของชุมชน การจับสัตว์น้ำของชาวบ้านมุ่งหวังเพียงเพื่อการบริโภคในครัวเรือน เมื่อจำนวนของประชากรครัวเรือนเพิ่มขึ้น ความต้องการบริโภคสัตว์น้ำและการสร้างรายได้ก็เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน การจับสัตว์น้ำเป็นอาหารนำไปสู่การทำประมงเพื่อการค้า มีการพัฒนาวิธีการดักจับที่จะให้ได้มาในปริมาณที่มากขึ้น ส่งผลให้สัตว์น้ำตามธรรมชาติเริ่มขาดแคลนลง ทำให้ชาวบ้านต้องพึ่งพาอาหารโดยผ่านการซื้อขายจากตลาดพ่อค้าแม่ค้านอกชุมชน

2) ด้านการเกษตรกรรม นับว่าเป็นอาชีพหลักที่อยู่คู่กับการดำรงชีวิตชุมชน จากสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชุมชน ความต้องการรายได้ที่เป็นเงินสดของชาวบ้านมีเพิ่มมากขึ้น เพื่อการดำรงชีวิตตามยุคสมัยของการพัฒนาในระบบทุนนิยม ชาวบ้านเริ่มลงทุนมุ่งที่จะเพิ่มผลผลิตเพื่อการค้าขาย พวกกันขายควายมาซื้อรถไถนา ซื้อปุ๋ยเคมี ขยายพื้นที่การปลูกกล้วยไม้เงินเพื่อลงทุนและจ้างแรงงานในการเพาะปลูก เก็บเกี่ยวผลผลิต โดยหวังผลจากกำไรนำมาซื้อปัจจัย

เพื่อการบริโภคในครัวเรือน ในปี 2530 “กึ่งกุลาคา” สัตว์น้ำเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อวิถีชุมชนบางสระเก้า เป็นอาชีพที่สร้างการตื่นตัวของชุมชน เนื่องจากลักษณะพื้นที่ของชุมชนที่เอื้อต่อการเลี้ยงกุ้ง ชาวบ้านจึงหันมาลงทุนเพราะอยากร่ำรวยแม้ว่าการเลี้ยงกุ้งจะต้องใช้ทุนสูง ชาวบ้านก็ยอมลงทุนเพราะคาดว่าจะมีรายได้ตอบแทนที่คุ้มค่า การเปลี่ยนแปลงที่เน้นการเพิ่มรายได้ด้วยการลงทุนที่สูง ความต้องการเงินทุนของชุมชนก็สูงขึ้นเช่นกัน หน่วยงานต่างๆก็เข้ามาสนับสนุนด้วยการจัดตั้งกลุ่มจัดตั้งกองทุน แต่ทั้งนี้ก็ยังไม่สามารถสนองตอบต่อความต้องการในด้านเงินของชุมชนได้อย่างพอเพียง ชาวบ้านบางรายหาทางออกด้วยการขายที่ดินทำกินบางส่วน บางรายก็จำนองที่ดินและทรัพย์สินต่างๆแต่ต่อมาไม่นานนัก ราคาขายก็เริ่มตกต่ำลงและยิ่งไปกว่านั้นพื้นที่การเลี้ยงมีสภาพเสื่อมโทรม ทำให้เกิดโรคระบาดอย่างรุนแรง เกษตรกรประสบปัญหาขาดทุน รอบแล้วรอบเล่า บางรายถึงกับหมดเนื้อหมดตัว ก่อให้เกิดปัญหาหนี้สินเกินกว่าที่ครัวเรือนจะแก้ไขปัญหา ชำร่ายไปกว่านั้นป่าชายเลนที่เป็นแหล่งขยายพันธุ์และอาศัยของสัตว์น้ำถูกทำลาย สืบเนื่องมาจากมลภาวะที่เกิดจากการทำนาเกลือ ซึ่งต้องรอเวลาในการขยายและฟื้นตัวอีกหลายสิบปี

3) **ด้านวิถีความเป็นอยู่ของชุมชน** อยู่ด้วยกันแบบพี่น้องเป็นเสมือนครอบครัวใหญ่ แบ่งปันซึ่งกันและกัน ขอกันกินกันใช้พึ่งพาอาศัยกัน บอกงานช่วยงานลงแขกลงแรง ร่วมกันทำงาน ปัจจุบันถูกกำหนดเป็นค่าตอบแทนในการทำงานด้วย “ค่าแรงงาน” งานบุญงานศพจากการช่วยด้วยแรงงานเปลี่ยนมาเป็นการใส่ซองและช่วยงานในรูปของการใช้เงินเพื่อเอาแรง

4) **การศึกษา** การสร้างโรงเรียนในตำบลเป็นโอกาสทางการศึกษาของชุมชนที่จะให้ลูกหลานชาวบางสระเก้าได้ร่ำเรียนมีความรู้ขั้นพื้นฐาน เพื่อนำมาใช้ดำเนินชีวิตตามวิถีของชุมชน แต่ด้วยทัศนคติของชุมชน ใครทำงานมีเงินเดือน มีบ้านนาถุเมื่อยามแก่จะถือว่าเป็นหน้าเป็นตาของพ่อแม่ ทุกครอบครัวจึงพยายามส่งเสียให้ลูกหลานได้ศึกษาสูงๆจบออกมาจะได้ทำงานสบาย โดยมีเป้าหมายคือการรับราชการและลูกจ้างโรงงานอุตสาหกรรม การศึกษาที่เน้นผู้คนออกนอกพื้นที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนเกษตรกรรม ทั้งในด้านแรงงานการผลิตและการสืบทอดอาชีพเกษตรกรรม

5) **ด้านการพึ่งพิงปัจจัยภายนอก** การปลูกข้าวของครัวเรือนนอกจากเพื่อการบริโภคในครัวเรือนแล้ว ชาวบ้านยังนำแลกเปลี่ยนข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือน “เงินตรา” เริ่มเข้ามาเป็นตัวกำหนดราคาแลกเปลี่ยนสิ่งของต่างๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีคิดของชาวบ้านจากวิถีผลิตเพื่อการบริโภคเข้าสู่วิถีการผลิตเพื่อการซื้อ-ขาย ตลอดจนถึง “ระบบไฟฟ้า” ความทันสมัยที่เข้ามาเพื่อรองรับความสะดวกสบายของชุมชนและตามมาด้วยสินค้านานาชนิดที่เอื้ออำนวยความสะดวกสบาย เพิ่มภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนแข่งขันกันมีสินค้าไว้ครอบครอง

ชุมชนถูกเปลี่ยนฐานความคิดผ่านกลไกการพัฒนาของประเทศ จากการพึ่งพาตนเองสู่ระบบการแข่งขันแบบทุนนิยมที่มุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก การลงทุนสูงด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้ การใช้เคมีและการบุกรุกที่สาธารณะเพื่อขยายพื้นที่ตอบสนองความต้องการผลิตของตลาดด้วยความหวังผลกำไรสูงสุด มีพฤติกรรมจับจ่ายใช้สอยตามความพึงพอใจของตนเองผ่านสื่อโฆษณาที่สนองต่อระบบทุน จากอดีตจนถึงปัจจุบันชาวบ้านยังคงต้องดิ้นรนต่อสู้กับสภาวะราคาผลิตทางการเกษตรตกต่ำเมื่อเทียบกับราคาผลิตทางด้านอุตสาหกรรมที่มีการขยับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาถึงแม้จะมีมาตรการในการควบคุมราคาก็ตาม ต่างกับราคาผลิตทางการเกษตรที่มีการขยับตัวน้อยมาก การแก้ไขยังคงเป็นภาระแบบตัวใครตัวมัน จากนาข้าวทุนดินของชุมชนถูกแบ่งขายสู่การทำสวนผลไม้นอกพื้นที่ ถูกแปรสภาพเป็นบ่อเลี้ยงกุ้งเปลี่ยนกรรมสิทธิ์ถือครองเป็นของนายทุนจากต่างพื้นที่ เพื่อนำเงินมาใช้จ่าย และผลสุดท้ายก็เข้าสู่วงเวียนสายพานแห่งการบริโภคนิยม